

Małgorzata Wrzołek-Romańczuk

Krajowy Rejestr Sądowy - u progu XXI wieku

Palestra 41/9-10(477-478), 12-21

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Krajowy Rejestr Sądowy – u progu XXI wieku

I. Wprowadzenie

Dotychczasowe funkcjonowanie kilkunastu różnych rejestrów, regulowanych przepisami rozproszonymi w wielu aktach prawnych, budziło poważne zastrzeżenia. Opóźnienia sądów w dokonywaniu wpisów oraz opieszałość i brak staranności ze strony podmiotów wpisywanych do rejestru doprowadziły do stanu, w którym został podważony cel prowadzenia rejestru oraz wiarygodność wpisów. Oczywiście jest bowiem, że rejestry zawierające wpisy nieaktualne lub nie realizujące zasady zupełności, nie mogą zapewnić bezpieczeństwa obrotu¹.

Z uwagi na ten stan od kilku lat wyrażano potrzebę ujednoczenia regulacji materialnoprawnych i procesowych zagadnień rejestracji różnych podmiotów. Postulaty te spełnia ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym (zwana dalej ustawą) oraz ustawa wprowadzająca te przepisy². Wobec tego, że ustawa o Krajowym Rejestrze Gospodarczym w sposób jednolity reguluje problematykę rejestracji różnych podmiotów, zostają skreślone dotychczasowe przepisy normujące te kwestie.

Przedmiotem niniejszych rozważań jest omówienie docelowych rozwiązań przewidzianych w ustawie. Szeroki zakres zagadnień zmusza do skoncentro-

wania się na kwestiach najbardziej podstawowych. Z tego samego powodu poza zakresem rozważań pozostaje tryb dochodzenia do nowego systemu przewidziany w przepisach wprowadzających ustawę o Krajowym Rejestrze Sądowym, która ma wejść w życie 1 stycznia 2001 r. Tak długie *vacatio legis* uzasadnione jest koniecznością stworzenia warunków technicznych dla funkcjonowania Rejestru oraz opracowania aktów wykonawczych.

II. Organizacja Rejestru

Stosownie do art. 1 ustawy tworzy się Krajowy Rejestr Sądowy, zwany dalej Rejestrem. Rejestr składa się z trzech części, tj. z:

- 1) rejestru przedsiębiorców,
- 2) rejestru stowarzyszeń, innych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej,
- 3) rejestru dłużników niewypłacalnych.

Rejestr obejmuje podmioty, na które przepisy ustaw nakładają obowiązek uzyskania wpisu do tego Rejestru (art. 3 ustawy).

Ustawa przewiduje sądowy system rejestracji, stanowiąc, iż rejestr prowadzi w systemie informatycznym sądy rejo-

nowe mające siedzibę w miastach będących siedzibą wojewody i obejmujące swoją właściwością obszar województwa (zwane sądami rejestrowymi).

Podstawową jednostką Rejestru jest wpis. W myśl art. 20 ustawy wpis polega na wprowadzeniu do systemu informatycznego danych zawartych w postanowieniu sądu rejestrowego niezwłocznie po jego wydaniu. Wpis jest dokonany z chwilą zamieszczenia danych w Rejestrze. Tym samym został potwierdzony pogląd wypowiedziany w uchwale 7 sędziów SN z 15 marca 1991 r., III CZP 13/91³ uznający, że wpis jest czynnością samoistną, a nie jedynie wykonawczą w stosunku do postanowienia sądu rejestrowego. Zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy jeśli jakiś wpis znalazł się w rejestrze, nie może być z niego usunięty, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Oprócz Rejestru, ustawa przewiduje utworzenie przez Ministerstwo Sprawiedliwości Centralnej Informacji Krajowego Rejestru Sądowego (zwanej dalej Centralną Informacją), z oddziałami przy sądach rejestrowych. Zadaniem Centralnej Informacji jest utworzenie i eksploatacja połączeń Rejestru w systemie informatycznym, prowadzenie zbioru informacji Rejestru oraz udzielanie informacji z Rejestru. Minister Sprawiedliwości określi ustrój i organizację Centralnej Informacji oraz szczegółowe zasady udzielania informacji.

Z uwagi na przedstawione zadania, Centralna Informacja będzie pełnić funkcje centralnej bazy danych. Dzięki niej dane o konkretnym podmiocie będzie można uzyskać w każdym sądzie rejestrowym w kraju.

Centralna Informacja stanowi instytucję wtórną w stosunku do samego Rejes-

tru – Minister Sprawiedliwości ma określić sposób i tryb przekazywania przez sądy rejestrowe danych rejestrowych do Centralnej Informacji. Z punktu widzenia potrzeb praktyki Centralna Informacja będzie jednak pełnić zadania o podstawowym znaczeniu, gdyż to właśnie Centralna Informacja wydaje odpisy, wyciągi i zaświadczenia z Rejestru, które mają moc dokumentów wydawanych przez sąd. Za te czynności, jak również za udzielanie informacji Centralna Informacja pobiera opłaty. Dochody uzyskane z opłat będą przeznaczane na usprawnienie funkcjonowania sądów powszechnych.

Można zasadnie przypuszczać, że utworzenie Krajowego Rejestru Sądowego i Centralnej Informacji stwarza szansę na rozwiązanie nabrzmiałego od lat problemu i pozwoli na sprawne, powszechne uzyskiwanie aktualnych danych z Rejestru.

III. Materialnoprawne skutki wpisów

Z wpisami do rejestru wiążą się różnorodne skutki prawne, ujmowane od lat przez doktrynę w postaci zasad⁴. Zasady te decydują o mechanizmie funkcjonowania rejestru w stosunku do osób trzecich. Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym modyfikuje nieznacznie niektóre zasady rejestrowe obowiązujące dotychczas w odniesieniu do najpełniej unormowanych rejestrów, tj. rejestru handlowego i rejestru spółdzielni.

Zasadę domniemań związanych z wpisem, zwaną również zasadą jawności materialnej⁵ wyraża art. 15 ust. 1 ustawy, stanowiąc, iż od dnia ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym nikt nie może zastrzaniać się nieznanomo-

cią ogłoszonych wpisów, z tym, że w odniesieniu do czynności dokonanych przed upływem szesnastego dnia od dnia ogłoszenia podmiot wpisany do Rejestru nie może powoływać się na wpis wobec osoby trzeciej, jeżeli ta udowodni, że nie mogła wiedzieć o treści wpisu. W stosunku do wpisów, które nie podlegają obowiązkowi ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, w myśl art. 16 ustawy nikt nie może zasłaniać się nieznajomością treści samego wpisu w Rejestrze, chyba, że mimo zachowania należytej staranności nie mógł wiedzieć o wpisie.

Sformułowanie, iż „nikt nie może zasłaniać się nieznajomością wpisów” należy rozumieć, zgodnie z dotychczasowymi poglądami wypowiedzianymi w piśmiennictwie, iż osoby trzecie nie mogą żądać, aby ich stosunki z zarejestrowanymi podmiotami oceniano korzystniej dla nich niżby to wynikało z rejestru⁶.

Omówione unormowania określają w sposób pozytywny zakres danych o rejestrowanych podmiotach, które osoby trzecie obowiązane są znać. Chodzi tu o szczególnie pojęty obowiązek poznania treści wpisów we własnym interesie osób trzecich, jeżeli bowiem osoby te nie zapoznają się z treścią wpisów, będą działać na własne ryzyko.

Z przytoczonych przepisów wynika domniemanie, że osoby trzecie znają dane zarejestrowane (działanie zasady domniemań związanych z wpisem w kierunku pozytywnym). Domniemanie znajomości wpisów należy do kategorii domniemań usuwalnych. Może ono być obalone przez przeprowadzenie dowodu, iż mimo faktu ogłoszenia czy zarejestrowania danych osoby trzecie nie mogły poznać ich treści⁷.

W praktyce może dochodzić do rozbieżności między wpisem do Rejestru a ogłoszeniem w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. W takiej sytuacji znaczenie decydujące ma treść wpisu w rejestrze. Jednak osoba trzecia może powoływać się na treść ogłoszenia, chyba że podmiot wpisany do Rejestru udowodni, że osoba trzecia wiedziała o treści wpisu. Jeżeli zaś okaże się, że w rejestrze znajduje się wpis zawierający oczywiste błędy lub niezgodności z treścią postanowienia sądu, sąd z urzędu sprostuje wpis.

Z kolei zasadę domniemań związanych z wpisem działającą w kierunku negatywnym wyraża art. 14 ustawy, stanowiąc, iż podmiot obowiązany do złożenia wniosku o wpis do Rejestru nie może powoływać się wobec osób trzecich działających w dobrej wierze na dane, które nie zostały wpisane do Rejestru lub uległy wykreśleniu z Rejestru. Osoby trzecie nie mają zatem obowiązku poszukiwania tych danych z innych źródeł. Co innego, gdyby powzięły o nich wiedzę przy jakiejś okazji.

Na korzyść osób trzecich działa również przepis pozwalający im powoływać się na dokumenty i dane, w odniesieniu do których nie dopełniono jeszcze obowiązku ogłoszenia, jeżeli niezamieszczenie ogłoszenia nie pozbawia ich skutków prawnych.

Ustawa wyraża domniemanie prawdziwości wpisów do Rejestru. Ustawa stanowi ponadto, iż jeżeli dane wpisano do Rejestru niezgodnie ze zgłoszeniem podmiotu lub bez tego zgłoszenia, podmiot ten nie może zasłaniać się wobec osoby trzeciej działającej w dobrej wierze zarzutem, że dane te nie są prawdziwe, jeżeli zaniedbał wystąpić nie-

zwłocznie z wnioskiem o sprostowanie, uzupełnienie lub wykreślenie wpisu. Z tak sformułowanego przepisu można wyprowadzić zasadę wiarygodności rejestru, chroniącą osoby trzecie działające w zaufaniu do treści wpisów⁸.

Rozwiązaniem zasługującym na podkreślenie jest uregulowanie w samej ustawie o Krajowym Rejestrze Sądowym zagadnienia odpowiedzialności podmiotu wpisanego do Rejestru za szkodę wyrządzoną zgłoszeniem do Rejestru nieprawdziwych danych, jeżeli podlegały obowiązkowi wpisu na jego wnioski, a także niezgłoszeniem danych podlegających obowiązkowi wpisu do rejestru w ustawowym terminie, chyba że szkoda nastąpiła wskutek siły wyższej albo wyłącznie z winy poszkodowanego lub osoby trzeciej, za którą nie ponosi odpowiedzialności. W wypadku wpisania do rejestru spółki jawnej lub komandytowej, odpowiedzialność ponoszą solidarnie ze spółką osoby odpowiadające za zobowiązania spółki całym swoim majątkiem.

Ustawa zachowała nie tylko tradycyjną funkcję informacyjną instytucji rejestru, ale również jego działanie legalizacyjne przez związanie nabycia osobowości prawnej z wpisem do Rejestru⁹.

Gdy mowa o materialnoprawnych skutkach wpisów, warto zwrócić uwagę na jedną z licznych zmian w przepisach obowiązujących. Otóż na mocy art. 61 ustawy zostają skreślone art. 173 i 337 k.h. Przepisy te przewidują tzw. postępowanie naprawcze w sytuacji, gdy po zarejestrowaniu spółki z o.o. i akcyjnej zostają stwierdzone braki wynikłe z niedopełnienia przepisów prawa. W art. 173 § 4 i 337 § 4 k.h. przewidziane są jedyne w prawie polskim na przestrzeni ostat-

nich lat wpisy sanujące w pełnym zakresie, tj. konwalidujące czynność prawną stanowiącą podstawę wpisu. W myśl tych przepisów z powodu braków wynikłych z niedopełnienia przepisów prawa w trakcie zakładania spółki nie może być rozwiązana, jeżeli od jej zarejestrowania upłynęło 5 lat.

Usunięcie z kodeksu handlowego przepisów normujących postępowanie naprawcze nie wydaje się uzasadnione (zob. też uwagi końcowe).

IV. Jawność formalna Rejestru

Zasada jawności formalnej jest jednym z filarów instytucji rejestru pozwalającym na realizację omówionych wyżej materialnoprawnych skutków wpisów. Zasada nieograniczonej zupełnej jawności formalnej rejestru polega na tym, że jest on dostępny dla każdego, bez potrzeby wykazania interesu prawnego w poznaniu jego treści. W dotychczasowych regulacjach zakres jawności formalnej nie przedstawia się jednolicie¹⁰. Ustawa o Krajowym Rejestrze Sądowym przyjęła natomiast powszechne, szerokie rozumienie jawności formalnej Rejestru, które odpowiada istocie i celowi tej instytucji oraz wymaganiom współczesnego obrotu gospodarczego. W myśl art. 8 ustawy rejestr jest jawny i każdy ma prawo dostępu do danych zawartych w Rejestrze za pośrednictwem Centralnej Informacji. Każdy ma prawo otrzymać poświadczony odpisy, wyciągi i zaświadczenia o danych zawartych w Rejestrze.

Dla podmiotu wpisanego do Rejestru prowadzi się odrębne akta rejestrowe obejmujące m.in. dokumenty stanowiące podstawę wpisu. Każdy ma prawo prze-

glądania akt rejestrowych osób prawnych wpisanych do rejestru przedsiębiorców (zob. pkt V.1). Do przeglądania zaś akt innych podmiotów stosuje się odpowiednio art. 525 k.p.c. Poza tym każdy ma prawo zapoznania się z wzorami podpisów osób upoważnionych do reprezentowania podmiotów wpisanych do rejestru, które to wzory są zbierane w aktach rejestrowych.

Wśród systemów jawności formalnej można wyróżnić jawność formalną zwykłą i rozszerzoną¹¹. W pierwszym wypadku rejestr jest dostępny dla wszystkich, z tym, że treść wpisów nie jest ogłaszana. Natomiast jawność formalna rozszerzona występuje wówczas, gdy z wpisami do rejestru wiąże się obowiązek ich ogłaszania w odpowiednim czasopiśmie. Jako zasadę ustawa przyjmuje ten drugi system – wszystkie wpisy do Rejestru podlegają obowiązkowi ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Wyjątki od wskazanej zasady występują odnośnie do wpisów podmiotów niekomercyjnych (zob. pkt V.2), wpisów w Rejestrze przedsiębiorców dotyczących ich kondycji finansowej, wpisów w Rejestrze dłużników niewypłacalnych.

V. Części Rejestru

1. Rejestr przedsiębiorców

Zgodnie ze zmianami wprowadzonymi przez art. 71 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym do art. 2 ustawy z 23 grudnia 1988 r. o działalności gospodarczej¹², prowadzącym działalność gospodarczą, zwanym dalej przedsiębiorcą, może być osoba fizyczna, osoba prawna, a także spółka jawna i komandytowa. Tym samym ustawodawca nie zaakcep-

tował wypowiedzianych wielokrotnie postulatów przywrócenia pojęcia kupca i kupca rejestrowego, jakim posługiwały się przepisy kodeksu handlowego.

W art. 36 ustawa wylicza kategorie przedsiębiorców, do których stosuje się jej przepisy¹³. Należą do nich: osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, spółki jawne i komandytowe, spółki z o.o., spółki akcyjne, spółdzielnie, przedsiębiorstwa państwowe, jednostki badawczo-rozwojowe, przedsiębiorstwa zagraniczne, towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych, inne osoby prawne prowadzące działalność gospodarczą, oddziały zagranicznych spółek akcyjnych, z o.o i komandytowo-akcyjnych działających w Polsce.

Ustawa wymienia dane charakteryzujące poszczególne kategorie przedsiębiorców, które są wpisywane do rejestru. Na szczególną uwagę zasługuje objęcie zakresem wpisów okoliczności decydujących o kondycji finansowej podmiotów przez ujawnienie danych dotyczących zaległości podatkowych i celnych objętych egzekucją zaległości na rzecz ZUS objętych egzekucją, wierzycieli podmiotu oraz ich wiarygodności, informacji o zarządzeniach tymczasowych dotyczących roszczeń dochodzonych przeciwko podmiotowi, informacji o złożonych wnioskach o otwarcie postępowania układowego lub wnioskach o ogłoszenie upadłości oraz informacji o otwarciu postępowania układowego lub o ogłoszeniu upadłości, o zakończeniu tych postępowań lub uchyleniu układu.

2. Rejestr podmiotów niekomercyjnych¹⁴

Drugą częścią Krajowego Rejestru Sądowego jest Rejestr stowarzyszeń, in-

nych organizacji społecznych i zawodowych, fundacji oraz publicznych zakładów opieki zdrowotnej. Z art. 49 ustawy wynika, że wymienione podmioty podlegają wpisowi do rejestru zgodnie z przepisami rozdziału 2 ustawy regulującymi rejestr przedsiębiorców, o ile przepisy rozdziału 3 nie regulują problematyki rejestracji w sposób odmienny. Gdy chodzi o te szczególne unormowania, należy wskazać, że wpisy do rejestru podmiotów niekomercyjnych nie podlegają obowiązkowi ogłaszania w Monitorze Sądowym i Gospodarczym. Nie wchodzi w grę także przepisy o stosowaniu środków przymusu i ustanawianiu kuratora (zob. pkt VI.).

W razie podjęcia przez podmiot wpisany do omawianego działu rejestru działalności gospodarczej, aktualny jest obowiązek wpisu także do rejestru przedsiębiorców.

3. Rejestr dłużników niewypłacalnych

Przepisy regulujące omawianą część Rejestru mają w polskim prawie charakter nowatorski. Dotychczasowe regulacje rejestrowe nie zawierały unormowań tej materii.

Zgodnie z art. 55 ustawy do rejestru dłużników niewypłacalnych wpisuje się z urzędu:

- 1) osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, jeżeli ogłoszono ich upadłość lub jeżeli wniosek o ogłoszenie ich upadłości został prawomocnie oddalony z powodu braku wystarczającego majątku na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego,
- 2) wspólników ponoszących odpowiedzialność całym swoim majątkiem za zobowiązania spółki, jeżeli ogłoszono jej upadłość lub jeżeli wniosek o ogłoszenie

jej upadłości został prawomocnie oddalony z powodu braku wystarczającego majątku na pokrycie kosztów postępowania upadłościowego,

- 3) dłużników, którzy zostali zobowiązani do wyjawienia majątku w trybie przepisów k.p.c. o postępowaniu egzekucyjnym.

Wskazany wpis z urzędu nie ma zastosowania do wspólników spółek, którzy ponoszą odpowiedzialność za zobowiązania podatkowe oraz inne zobowiązania, do których stosuje się przepisy ustawy o zobowiązaniach podatkowych.

Ustawa przewiduje ponadto możliwość dokonywania wpisów fakultatywnych w omawianym dziale rejestru – na wniosek wierzyciela posiadającego tytuł wykonawczy wystawiony przeciwko osobie fizycznej, wpisuje się dłużnika, który w terminie 30 dni od daty wezwania do spełnienia świadczenia, nie zapłacił należności stwierdzonej tytułem wykonawczym.

Jak już wskazano, wpisy w rejestrze dłużników niewypłacalnych nie podlegają obowiązkowi ogłoszenia w Monitorze Sądowym i Gospodarczym.

Ustawa reguluje w sposób specjalny mechanizm usuwania wpisów z rejestru dłużników niewypłacalnych. Przepisy regulujące tę materię stanowią konieczny instrument ochrony interesów wpisanych dłużników. Sąd rejestrowy z urzędu wykreśla wpisy z omawianego działu rejestru w razie uchylecia lub zmiany postanowienia, na podstawie którego wpisy były dokonane¹⁵. Poza tym usunięcia wpisu z rejestru może żądać osoba wpisana w sytuacji, gdy uchylono orzeczenie o ogłoszeniu upadłości, albo gdy tytuł wykonawczy, który stanowił pod-

stawę wpisu, został prawomocnym orzeczeniem sądu pozbawiony wykonalności oraz, gdy prawomocnym wyrokiem sądu umorzono egzekucję prowadzoną na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego. Wykreślenia lub zmiany wpisu sąd rejestrowy może dokonać również z urzędu.

Wpisy dotyczące kondycji finansowej przedsiębiorców oraz wpisy w rejestrze dłużników niewypłacalnych podlegają wykreśleniu po upływie 7 lat od dnia dokonania wpisu¹⁶.

Zarysowana skrótkowo regulacja w dziedzinie rejestru dłużników niewypłacalnych pozwala stwierdzić, że ten dział Rejestru ma inny charakter niż omówione wyżej, Rejestr przedsiębiorców i Rejestr podmiotów niekomercyjnych. Rejestry przedsiębiorców i podmiotów niekomercyjnych są bowiem nowoczesnymi postaciami tzw. ksiąg publicznych osobowo-obrotowych¹⁷, dla których podstawową jednostką ewidencyjną są różnego rodzaju osoby prawne i fizyczne. W rejestrach zaliczanych do tej grupy ujawnia się przewidziane w ustawie okoliczności charakteryzujące dany podmiot. Rejestr dłużników niewypłacalnych ma natomiast na celu zbieranie i ujawnianie informacji dotyczących jedynie kondycji finansowej podmiotów. Ujawnienie dłużników niewypłacalnych ma w założeniu ostrzegać uczestników obrotu prawnego o nieprzestrzeganiu przez wpisanych do tego rejestru zasady należytej staranności przy wykonywaniu zobowiązań (art. 355 k.c.)¹⁸.

VI. Środki przymusu

Dla zapewnienia aktualności wpisów podstawowe znaczenie ma terminowe

składanie wniosków o wpis (zob. pkt VII.). Naruszenie obowiązków w tej materii będzie powodować stosowanie środków przymusu w postaci grzywny, a nawet orzeczenia o rozwiązaniu spółki oraz ustanowieniu likwidatora. Ustawa dopuszcza także ustanowienie kuratora dla osoby prawnej wpisanej do Rejestru z uprawnieniami do przeprowadzenia wyborów do władz osoby prawnej lub zarządzenia likwidacji danego podmiotu, a w razie konieczności – do złożenia wniosku o ogłoszenie upadłości.

Rygorystyczne unormowania ustawy stwarzają podstawy do wyeliminowania z obrotu prawnego podmiotów, które nie spełniają wymagań należytego prowadzenia działalności gospodarczej¹⁹.

VII. Postępowanie w sprawach rejestrowych

W myśl art. 7 ustawy do postępowania przed sądami rejestrowymi stosuje się przepisy k.p.c. o postępowaniu nieprocesowym, chyba że ustawa stanowi inaczej. Z kolei z mocy art. 63 ustawy k.p.c. został uzupełniony o dział normujący w sposób jednolity postępowanie rejestrowe. Przepisy zawarte w tym dziale stosuje się do postępowania w sprawach o wpis w Krajowym Rejestrze Sądowym, określonymi jako sprawy rejestrowe oraz odpowiednio do innych postępowań rejestrowych prowadzonych przez sądy, jeżeli przepisy szczególne nie stanowią inaczej.

Gdy chodzi o właściwość miejscową, w sprawach rejestrowych wyłącznie właściwy jest sąd rejonowy właściwy ze względu na miejsce zamieszkania lub siedzibę podmiotu, którego wpis dotyczy (sąd rejestrowy).

Zasadą jest dokonywanie wpisów na wniosek, chyba że przepis szczególnie zezwala na wpis z urzędu (np. sprostowanie oczywistych błędów lub niezgodności z treścią postanowienia sądu, wzmianki o powołaniu i odwołaniu kuratora, wpisy dotyczące likwidacji podmiotu, jeżeli likwidator został ustanowiony z urzędu, omówione już wpisy do Rejestru dłużników niewypłacalnych). Realizacji wpisów z urzędu służy m.in. przepis art. 21 ustawy zobowiązujący organy administracji rządowej i samorządowej, sądy a także banki i notariuszy do informowania sądu rejestrowego, bez zbędnej zwłoki, o zdarzeniach, które podlegają obowiązkowi wpisu z urzędu.

Wniosek o wpis do Rejestru powinien być złożony nie później niż w terminie 7 dni od dnia zdarzenia uzasadniającego dokonanie wpisu, chyba że przepis szczególnie stanowi inaczej. Wniosek składa się na urzędowym formularzu wraz z wymaganymi dokumentami, stanowiącymi podstawę wpisu, złożonymi w oryginałach albo poświadczonych urzędowo odpisach lub wyciągach (w wypadku zmiany umowy spółki lub statutu konieczne jest złożenie jednolitego tekstu, z uwzględnieniem wprowadzonych zmian). Wniosek niespełniający tych wymagań, nieprawidłowo wypełniony lub nienależycie opłacony podlega zwrotowi. W art. 19 ust. 3 ustawa wyłącza przy tym stosowanie przepisów art. 130 § 1–3 k.p.c. Mimo iż takie rozwiązanie jest obecnie coraz częściej przyjmowane w projektach zmian niektórych przepisów proceduralnych (np. w projekcie zmian postępowania wieczystoksięgowego), to można mieć wątpliwości czy rzeczywiście rezygnacja z przewidzianej w art. 130 k.p.c. moż-

liwości sanowania wszczętego postępowania przyczyni się do jego faktycznego przyspieszenia.

Regułą jest, iż wniosek o wpis do Rejestru składa podmiot, którego dotyczy obowiązek wpisu. Przepisy szczególne mogą przewidywać wyjątki od tej zasady. Do wniosku o wpis podmiotu podlegającego obowiązkowi wpisu należy dołączyć uwierzytelnione notarialnie wzory podpisów osób upoważnionych do reprezentowania podmiotu. Obowiązek ten jest aktualny także w wypadku zmiany osób upoważnionych do reprezentowania podmiotu. Wzory podpisów mogą być również złożone przed sędzią lub upoważnionym pracownikiem sądu.

Wpis do Rejestru następuje na podstawie postanowienia. Przed wydaniem postanowienia sąd rejestrowy bada, czy dołączone do wniosku dokumenty są zgodne pod względem formy i treści z przepisami prawa. Ponadto sąd bada, czy zgłoszone dane są zgodne z prawdziwym stanem, jeżeli ma w tym względzie uzasadnione wątpliwości. Istocie rejestru i wymaganii szybkiego ujawniania danych odpowiada unormowanie, zgodnie z którym postanowienia co do istoty sprawy są skuteczne i wykonalne z chwilą ich wydania, z wyjątkiem dotyczącym wykreślenia podmiotów z Rejestru.

Postanowienia co do istoty sprawy doręczają się wnioskodawcy, innym zaś uczestnikom postępowania tylko wtedy, gdy bezpośrednio dotyczą ich praw i nie podlegają obowiązkowi ogłoszenia. Postanowienie co do istoty sprawy wydane zgodnie z wnioskiem nie wymaga uzasadnienia. Sąd rejestrowy z urzędu sporządza uzasadnienie postanowienia co do istoty sprawy, które zostało wydane z urzędu.

Koszty postępowania rejestrowego ponosi podmiot podlegający obowiązkowi wpisu, koszty zaś postępowania wszczętego przez osobę, która nie jest upoważniona do działania w imieniu podmiotu podlegającego obowiązkowi wpisu, ponosi wnioskodawca, chyba że wniosek jego został uwzględniony w całości lub w istotnej części.

VIII. Uwagi końcowe

Nie jest jeszcze możliwa całościowa ocena regulacji dotyczącej Krajowego Rejestru Sądowego. Elementy istotne dla funkcjonowania całego systemu będą zawierać akty wykonawcze do ustawy. Ale już obecnie można stwierdzić, że zostały stworzone solidne podstawy reformy systemu rejestracji podmiotów uczestniczących w obrocie.

Oczywiście, jak dzieje się to obecnie często przy tak rozbudowanej i kompleksowej regulacji, w ustawie można wskazać wiele usterek i nieściśłości, zbędnych powtórzeń.

Zdaję sobie sprawę, że nie jest możliwe ściśle rozgraniczenie zagadnień materialnoprawnych i procesowych. Wydaje się jednakże, że w ustawie, która ma stworzyć warunki do działania w XXI w. można było pokusić się o głębsze uporządkowanie regulowanej materii, tym bardziej że wprowadzono przecież cały

nowy dział do kodeksu postępowania cywilnego.

Szczególnie niepokoi brak w przepisach ustawy i w nowych przepisach k.p.c. regulacji postępowania w razie ujawnienia się w rejestrze wpisów niedopuszczalnych ze względu na bezwzględnie obowiązujące przepisy prawa lub niezgodnych z prawdziwym stanem rzeczy. W dotychczasowej regulacji rejestru handlowego i rejestru spółdzielni odpowiednie przepisy rozporządzeń wykonawczych przewidują w takiej sytuacji możliwość wykreślenia takiego wpisu nawet z urzędu i to bez ograniczeń czasowych²⁰. Stwarzając możliwość usunięcia wadliwych wpisów, przytoczone przepisy dają gwarancję realizacji celu rejestru, jakim jest ujawnienie prawidłowych danych. Gwarancji tej nie zastąpi wprowadzone do ustawy domniemanie prawdziwości wpisów, które samo przez się nie może przesądzać zgodności wpisów ze stanem faktycznym. Niepokój z powodu pominięcia tych regulacji uzasadniony jest, tym bardziej że w przepisach ustawy brak wyraźnej delegacji do unormowania trybu postępowania; wszak te kwestie mają regulować przepisy k.p.c. uzupełnione o nowy dział. W ustawie zawarta jest wprawdzie delegacja dla Ministra Sprawiedliwości do określenia sposobu prowadzenia rejestru przedsiębiorców, ale nie obejmuje ona trybu postępowania²¹.

Przypisy:

¹ K. Korzan: *Postępowanie rejestrowe w przeszłości*, Rejent 1996, nr 11, s. 22.

² Uchwalona przez Sejm 21 maja 1997 r., a następnie – po poprawkach zgłoszonych przez Senat – 20 sierpnia 1997 r., podpisana przez Prezydenta RP 30 sierpnia br.

³ OSPiKA 1991, z. 11–12, poz. 269.

⁴ Por. M. Wrzolek-Romańczuk: *Rejestr spółdzielni. Zagadnienia materialnoprawne i procesowe*, Warszawa 1986, s. 66 i n.

⁵ Por. P. Suski: *Rejestry sądowe*, Warszawa 1994, s. 66 i n.

⁶ Por. M. Wrzolek-Romańczuk: op. cit., s. 69 i cytowana tam literatura.

⁷ Na temat obalania domniemania zob. J. Namitkiewicz: *Rejestr handlowy*, Warszawa 1938, s. 17; Z. Żabiński: *Rejestr handlowy*, Kraków 1946, s. 75.

⁸ Szerzej na temat tej zasady zob. P. Suski: op. cit., s. 72 i n.

⁹ Por. K. Korzan: op. cit., s. 24.

¹⁰ Np., w wypadku rejestru przedsiębiorstw państwowych konieczne jest wykazanie interesu prawnego w znajomości treści wpisów – bliżej zob. P. Suski: op. cit., s. 173 i n.

¹¹ Por. M. Wrzolek-Romańczuk: op. cit., s. 119.

¹² Dz.U. Nr 41, poz. 324 z późn. zm.

¹³ W art. 36 ustawy nieściśle mowa jest o stosowaniu do wymienionych tam przedsiębiorców tylko przepisów rozdziału 2 ustawy; do tych podmiotów należy bowiem również stosować inne przepisy, m.in. dotyczące skutków wpisów i jawności formalnej

¹⁴ Tak określa te podmioty K. Korzan: op. cit., s. 23.

¹⁵ W art. 59 mowa jest o tym, że wpisy te nie podlegają ujawnieniu; trudno zaś ujawnić wpis już nieistniejący.

¹⁶ Jw., odnośnie do art. 60 ustawy.

¹⁷ Por. M. Wrzolek-Romańczuk: op. cit., s. 18 i n. oraz cytowana tam literatura.

¹⁸ Por. K. Korzan: op. cit., s. 23 i n.

¹⁹ Jw., s. 26.

²⁰ Por. § 30, 31 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 1 lipca 1934 r. o rejestrze handlowym, § 19 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 23 lutego 1995 r. w sprawie sposobu prowadzenia sądowego rejestru spółdzielni.

²¹ Por. art. 13 Prawa spółdzielczego, w którym delegacja dla Ministra Sprawiedliwości rozróżnia sposób i tryb prowadzenia rejestru. Gdy chodzi o inne zastrzeżenia co do rozwiązań przyjętych w ustawie i nieuwzględnione wnioski *de lege ferenda* zob. P. Siciński: *Kierunki rozwoju rejestru handlowego w świetle projektu ustawy o rejestrze sądowym na tle regulacji europejskich, ze szczególnym uwzględnieniem Francji*, Przegląd Sądowy 1997, nr 3, s. 116 i n.